

більше, якщо він володів цією інформацією, розумів, що у спільній бесіді учасниця її може викривити [4].

Тому для спільних та індивідуальних бесід можна зробити висновки, що кожна форма має свої переваги та недоліки, тому вибір однієї форми чи їх комбінації залежить від посередника відповідно до обставин кожного конфлікту, підлягає вирішенню. Медіатор повинен враховувати стадію ескалації конфлікту, особистості учасників, їх емоційний стан, психологічну зрілість, готовність і готовність до згоди.

Не ставлячи під сумнів усі переваги та недоліки індивідуальних та закритих засідань, багато медіаторів вважають, що спільний діалог є єдиним життєздатним механізмом сприяння «розумінню» та запобігання зловживанням медіаторів.

Список використаних джерел

1. Коваленко І., Поєдинок В. Медіація в корпоративних спорах. Право України. 2021. № 2021/06. С. 117.
2. Дудник В. М., Дяченко С. В. Медіація в цивільному судочинстві. Прикарпатський юридичний вісник. 2021. № 2. С. 31–35.
3. Губко О. Т. Індивідуальні особливості асоціацій, обумовлені співвідношенням сигнальних систем. Вісник Київського університету. Серія історії та філософії. 1959. № 2. С. 111–123.
4. Гоц-Яковлева О. В. Медіація у вирішенні індивідуальних трудових спорів як один із способів захисту трудових прав. Збірник наукових праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди «Право». 2021. №34. С.58–65.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Сулейманова С. Р.

Голованьова Катерина Сергіївна

*студентка 3-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРИНЦИП ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЕСТОПЕЛЯ: ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ

Одним з ключових напрямків в процесі існування правової держави є законодавче закріплення та гарантування можливості захисту цивільних прав, свобод та законних інтересів осіб завдяки судовому

захисту. Процес реалізації права на звернення за захистом порушених прав до суду передбачає наявність правових інститутів, які створені для врегулювання всіх необхідних аспектів. Для забезпечення виконання процесуальних функцій законодавець надає сторонам широке коло процесуальних прав, проте і покладає на них процесуальні обов'язки. Одним із важливих питань залишається врегулювання виконання сторонами своїх обов'язків та заборона зловживання наданими правами.

Насамперед, завдяки взаємодії здобутків міжнародного та національного процесуального права, досить чітко розроблена система принципів, з яких складається механізм цивільного процесуального права. Тож, сторони в цивільному процесі вправі діяти, не порушуючи загальноприйняті принципи, засади цивільного судочинства, які згадуються в статті 2 ЦПК України. З аналізу згаданої статті постає впливає проблема необхідності вдосконалення правового визначення принципів (засад) цивільного процесуального законодавства відповідно до динаміка розвитку юридичної системи суспільства у світі.

Детально хотілося б зупинитися на розгляді особливостей принципів (засад) змагальності сторін, неприпустимості зловживання процесуальними правами. Одним із процесуальних засобів, спрямованих на забезпечення змагальності сторін є часткове впровадження елементів процесуального естопелю – відмови від визнання обставин. Тож, що ж саме являє собою процесуальний естопель та його своєрідність доцільно буде проаналізувати.

Варто зазначити, що естопель – це один із принципів права, який базується на забороні суперечливої поведінки сторони судочинства. Доктрина естопель, котра з англійської мови перекладається як «estoppel» – відхилення, відведення, і від «estop» – позбавити права заперечення. За своєю природою це прояв загального принципу недопустимості зловживання правом. Тобто, у такому випадку мова йде про обмеження права сторони без розгляду питання по суті висувати певні заперечення або заяви, які прямо розходяться з її початковою позицією в конкретній судовій справі. Принцип заборони суперечливої поведінки «*venire contra factum proprium*» застосовує правило, відповідно до якого ніхто не може діяти всупереч своїй попередній поведінці з метою запобігання отримати перевагу однієї сторони над іншою через непослідовність поведінки.

До речі, вище згаданий принцип є доволі розповсюдженим в міжнародній правовій спільноті. Цікавим є те, процесуальний естопель відомий у континентальній системі права як принцип заборони суперечливої поведінки, а в англосаксонському прецедентному праві та в міжнародній арбітражній практиці більш відомий як правило естопель. Зокрема, в Федеративній Республіці Німеччини, Королівстві Бельгії, Королівстві Нідерландів, які належать до країн з континентальною системою права, в якості інституту, близького до естопеля, називають відомий з часів римського права принцип «*non concedit venire contra factum proprium*» – ніхто не може діяти всупереч своїй попередній поведінці.

Відповідно, йдеться про заборону відмови від попередніх процесуальних дій, що вчиняються під час провадження та зміни процесуальної поведінки сторони на шкоду іншій стороні. Відповідно до ч. 2 ст. 82 ЦПК України відмова від визнання обставин приймається судом, якщо сторона, яка відмовляється, доведе, що вона визнала ці обставини внаслідок помилки, що має істотне значення, обману, насильства, погрози чи тяжкої обставини, або що обставини визнано у результаті зловмисної домовленості її представника з другою стороною. Про прийняття відмови сторони від визнання обставин суд постановляє ухвалу. У разі прийняття судом відмови сторони від визнання обставин вони доводяться в загальному порядку. Таке положення покликане на забезпечення процесуальної поведінки сторін та відсутність переваг недобросовісної сторони спору [1, с. 320].

Слід наголосити на тому, що для національного судочинства стає характерним застосування принципу процесуального естопеля або заборони суперечливої поведінки. Про це свідчить наявність судової практики, в якій останнім часом відстоюється позиція необхідності дотримання принципу естопеля в процесуальних правовідносинах.

Так, яскравим прикладом застосування доктрини естопеля як вихідних положень принципу «*venire contra factum*» є Постанова Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду у складі Верховного суду від 10.04.2019 року у справі №390/34/17: в основі доктрини *venire contra factum proprium* знаходиться принцип добросовісності. Наприклад, у статті I-1:103 Принципів, визначень і модельних правил європейського приватного права вказується, що поведінкою, яка суперечить добросовісності та чесній діловій практиці, є, зокрема, поведінка, що не відповідає попереднім заявам або поведінці сторони, за

умови, що інша сторона, яка діє собі на шкоду, розумно покладається на них. Очевидно, що дії позивача, який уклав 24 грудня 2013 року додаткову угоду до договору оренди землі від 19 листопада 2007 року № 61, а згодом пред'являє позов про визнання договору оренди землі від 19 листопада 2007 року № 61 неукладеним, суперечить його попередній поведінці (укладенню додаткової угоди та отриманню плати за користування земельною ділянкою) і є недобросовісним [2].

Таким чином, естопель бере свій початок з англосаксонської системи права і базується на принципах добросовісності (ст. 3 ЦК України), забороні зловживання правом (ст. 13 ЦК України) і послідовності. Спочатку цей інститут використовувався англійськими судами як засіб доказування в процесі судового розгляду, а згодом його було сформовано як принцип прецедентного права, основною ідеєю якого є заборона посилалися на обставини які раніше визнавалися стороною безперечними з огляду на її дії або запевнення [3, с. 141].

Отже, принцип процесуального естопеля є широковживаним в системі міжнародного права, у тому числі має вплив на процес формування правових механізмів. Стосовно українського права, все частіше характерним стає застосування судами засад відомих у різних правових системах світу як принцип заборони суперечливої поведінки або доктрина естопель. Тож, використання естопеля як одного із принципів цивільного судочинства є позитивним явищем, адже внаслідок цього можливість зловживання процесуальними права значно зменшується. Це дає підстави для подальшого застосування даного принципу та вдосконалення процесу правосуддя.

Список використаних джерел

1. Новосад А. С. Процесуальний естопель: особливості застосування. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріал. III Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Дніпро, 15 березня 2019 р.). Дніпро: ДДУВС, 2019. С. 320-321.
2. Постанова Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду у складі Верховного суду від 10.04.2019 року у справі №390/34/17. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/81263995>.
3. Мануїлова А. І. Становлення принципу естопеля в міжнародному праві. *Науковий Вісник Ужгородського національного університету*. 2018. С. 140–144.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Бут І. О.